

Megjelenik minden esztendőnkön sokféle képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 forint; félévre 3 forint; negyedévre 1.50 forint. Előfizethető minden postahivatal és könyvtárban.

Hirdetések díja: 4 hasábos petty sor 9 uj kr. **Szorkoztatói szállás:** mézáros utca 2. szám, 2-dik emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

J á n k u Á v r á m.

A kinek areképét és élettrajzát bemutatjuk ma, nem volt rokonszenves ember nemzetünk előtt. De nevét jól ismerjük, és szabadságharcunk legfájdalmasabb és legvéresebb jelenetét juttatja eszünkbe. Az 1848—49-diki nagy napok történetében föl van jegyezve, hogy élt. Jegyezzük föl most halálát is. E hó 11-kén történt ez Körösbányán, Zarándmegye székhelyén.

Jánku Ávrám (Jánku Ábrahám) a fölizgatott román nemzetiség legnevezetesebb vezére volt ama kimondhatlan szomorú napokból. Szereplése rövid ideig tartott: a balázsfalvi gyűléstől, hol először lépett föl szabadságharcunk elnyomásaig. Fajrokonai a »havasok királya« címével ajándékozták meg, noha tetteiben nincs semmi fejedelmi. De nem volt oly vérengző, mint csak legközelebb is több lap állította, hanem képtelen volt ellenszegülni népevezértársai bosszuszomjának, s ő, kiben pedig volt elég erély, a vérontásokat és gyilkolásokat nem tudta megakadályozni.

A rövid, de nagy szereplés után Jánku bevégezte pályáját. Megtöbolyodott, s több mint húsz év óta bolyongott Alsó-Fehérmegye és Zaránd községeiben. A havasok királya a havasok szánalomra méltó csavargója lett, kinek ha voltak is világos percei, hamar elfojtotta ezt szeszitalok által. Barátja senki sem maradt, könnyörilője kevés akadt. Rongyokban járt és krajeirokból élt.

De minő fényvel és demonstrációval temették el e hó 13-kán! Még a mult hóban ugyanazon város kórházában feküdt, a nélkül, hogy valaki gondolt volna vele. A halálos óra egy szénaboglya tövében érte utól: mert hát közönséges kórháló lett, s egy rongyos alakkal nem lehet semmi effektust előidézni. De egy koporsó elföld mindent, annak megvan a maga látása, s azt lehet növelni azoknak, kik megjelennek körülötte. A ház fölött, hol ravatala nyugodott, a román nemzeti zászló lengett, a gyászjelentés a román nemzet nevében szólt, s a gyászbeszéd úgy tüntetett föl, mint a megváltó megérkezését hirdető keresztelés Jánost. Ez a temetés nem annyira a Jánku iránti tisztelet kifejezése és

gyász volt, mint inkább a meg gondolatlanság túlkapásai a magyarok ellen.

Most már ott nyugszik a bécsi templom kökegítes udvarán. Legyen nyugodt álma, s a kien-gesztelődés lebegjen fölötte!

Jánku 1824-ben Felső-Vidrán született a nép kebléből való vagyonos szülőktől, s Abrudbányán, Zalatnán, Balázsfalván, majd M. Vásárhelyt tanult, és 1848-ban ügyvéd lett. Midőn szabadságharcunk alatt Erdélyi román nemzetisége föllázított,

hőse, Jánku Ábrahám, a »havasok királya« folyó hó 11-kén reggel Körösbányán megszünt élni. E két évtized óta oly részvétre keltő alak tehát bevége pályáját, melynek egyik része a történelemé, másik pedig a nyomoré. Saját népe közt volt elhagyatva.

Mint tehetsz szülők gyermekének módjában volt magát kiképezni. Tanulmányait Maros-Vásárhelyt szép sikerrel bevégezvén, ugyanott ügyvédi oklevelet nyert. Az alapjában szelid érzelmű,

déleg fiatal ember bárhol megjelent, kedves jelenségkép tünt föl, s nem mindegy nap tehetőségei után neki már előre nagy jövőt ígértek.

S ütött az óra. A még 1848-ban alig 24 éves ifjút a forradalmi ár szintén magával ragadta, majd fölizgatott nemzetiségének láza s ábrándjai a bécsi kormány által is tápot nyerve, csakhamar a havasi román nép vezéréül tünt föl, s mint ilyen, a románok képzelte szabadsága érdekében mindvégig nagy makacsúsággal küzdött.

Erdély nyugoti, mintegy száz negyszög mértföld területű hegyes, festői, de zord vidéke volt 1848, és 49-ben Jánku működési színtere, hol 40,000 főből álló csapatjainak a császárnak nevében osztá parancsait.

A föllázadt oláhság (még akkor nem románok) bizva a bécsi kormány által tett aranyos ígéretekben, vad mámorukban a fegyvertelen magyarságon kívánták bosszújokat kitombolni, dühökben falvakat, városokat borítottak lángba, raboltak s a legkegyetlenebb gyilkosságokat követték el.

A beesület és általában higgadt Jánku az ily gyalázatos eljárásnak ellensége volt s ezért több tribunt

keményen megbüntetett, az oltalmát kérő magyarokat pedig a legtisztességesebb bánásmódban részesíté. Ez tény, melyet senki sem tagadhat. Jánku a nyílt összeütközést kereste; ő mint katona akart harcolni, míg a tribunok (Axenti, Prodán stb.) a rablók mooskos szerepét vették föl.

A pusztítás iszonyú volt!

Bem, miután a németeket és szászokat szerencsésen leverte, egész figyelmét a lázongó havasokra fordítá s e végből Zariczky lengyel ezre-

Jánku Ávrám.

Jánku részt vett minden mozgalomban. Jelen volt a balázsfalvi gyűlésen, s ott a »szabadságmező« élire állt a havasi népek, és vezette. E peretől kezdve a szomorú hírre jutott Bálinth és Axenti szövetségében állott, kik nagy befolyással voltak rá, s a nemzeti ügy mellett esküt tett le.

— Egyik t. munkatársunk következő élettrajzi adatok kíséretében küldte meg Jánku areképét Körösbányáról:

Az anyyit emlegetett és szomorú események

des paranesnoksága alá 4227 résztint lovas, résztint gyalog katonát adott, kik a románok minden támadásait visszaverték.

A magyar kormány békülékeny természetével fogva még most is a békés egyezkedést ohajtotta. E célból Drágus képviselőt, mint román születésűt, egy 18 pontba foglalt egyezmény-, illetőleg engedményekkel Jánkuhoz küldé. Jánku és Drágus összejövetelének mindenesetre áldásos következményei lettek volna, ha Hatvani őrnagy megfontolatlansága és brutális eljárása útát nem törte magának. Hatvani ugyanis, hogy a kiegyezést siettesse, Brádról 150 emberrel és négy ágyúval Abrudbánya felé veszi útját és Buttyán praefectet kivégezteti.

A románok azon hitben, hogy a magyarok őket rászédni akarták, Hatvanit megtámadták és Abrudbányáról kiverték, a várost pedig fölgyújták. Hatvani május 16-kán újból Abrudbánya elfoglalására indult s azt birtokába is keríté. Jánku azonban újból is kiverte állásából s a hegyek közé szorítva, sergét egészen tönkre tette, ágyúit pedig elfoglalta.

Erre a felbőszült románok Jánku minden ellenzése dacára a havasok aljában fekvő virágzó falvak- és városokra törtek, azokat fölégették, kirabolták, az el nem menekülhetett magyarságot pedig kegyetlenül legyilkolták.

Az iszonyú pusztításnak véget vetendő, a magyarság három oldalról akarta megtámadni a havasokat: Bem azonban még mindig a békés kiegyezést ohajtván, e tervre keresztet vont s Kemény Farkas bárót bízta meg a kiegyezés nagy munkájával. Jánku azonban nem volt többé föltalálható, s így a pusztítás mindegyre folyt.

A Vasvári Pál által vezetett expedíció sem volt képes eredményt fölmutatni, s végül is a következmény az lón, hogy a márciusi napok ezen ifjú és nagyreményű Demosthenese a hártéren maradt.

Ily körülmények közt a magyarok Jánkkal szemben védelmi állásban maradtak, s viszont a románok is eszlapulni kezdtek.

Ekközben a viszonyok mind bonyolultabbakká váltak s Jánku ábrándjaiból keserű valóra ébredt, mely őt esendes örületbe ejté. A vezetők arany s ezüst érdemeiket nyertek elismerésül, ő azonban ilyenemű kitüntetés elfogadni vonakodott.

Jánku temetése 13-án d. u. 3 óraker ment végbe. Körösbánya e napon rendkívül megnépszerűlt, a végtisztelgők egész csoportja lepte el az utcákat. A gyászba vont halottas kocsit kétfelől fákllyások kísérték: elől teljes díszben mintegy harminc pap s a kocsai mögött roppant néptömeg haladt, gyászinduló hangjainál. Temetésekor Zarándmegye összes harangjai mozgásba hozták, míg a házon, hol ravatala volt fölállítva, fekete fátvolos román zászló lengett. Tetemei Cebán, azon óriási tölgy közelében nyugosznak, hol 1784-ben Hóra és Kloska esküdtek boszút a magyarok ellen.

NEMES ÖDÖN.

Kijárnék olykor sírodhoz.

(1871.)

Kijárnék olykor sírodhoz, de félek,
Hogy itt feledem végkép magamat.
E világ nekem olyan üressé lett,
Mióta ott vagy lenn, a föld alatt!

Nem az erényt — mi hiú, esalfa esillám
Ilyenkor már — ah! nem azt sirantom;
Sőt még a kint s nyomort is visszahívám,
Melyek gyötörték s téptek egykoron.

Téptek, ha látva szelid, tiszta arcot,
Bűnbánatod súlyára gondolték.

Mely neked is sok kínos lelki harcot
Szerzett. Csak vártál, vártál volna még!

Csak vártál volna s élnél! Ám hiába
Minden kiáltás, végső s kínos sohaj.
Már ott pihensz lenn, a hűs, síri ágyba,
S többé nem látlak, nem, soha, soha!

S nekem ez élet most oly árva, pusztá!
Olyan kietlen, olyan szomorú!
Szárnyait lelkem, ah! úgy összelöizta
S fejém lehajtvá tartj! a méla bő.

Tudom, tudom, hogy oly szelid lélekre,
Mint a tied volt, többé nem lelek,
S mert tán elég is, elég egy életre,
Kit egy oly szív oly forróan szeretett.

Ám jaj annak, ki ezt a forró szívet
Már elveszíté, mindörökre el!
Oh! jaj nekem! Többé érzelmimnek
Szavára senki, senki nem felel.

És élni kell, ah! azért mégis élni!
Tetőled távol és tonékküled.
Itt járn halva s többé nem remélni
Soha, de soha egy új életet.

Kietlen sors! De el kell azt viselnem,
S kétségbeesnem nem, ah! nem szabad.
Itt élni, a te képeddel szívemben,
S még sem hallani soha szavadat!

Hagyj hát magamra! Hagyd sorsom viselni,
S ne hívj, ne várj sírodhoz engemet!
Mert ott találok lelkeimet feledni,
És a világ majd engem is feledt.

Pedig lelkekre e szegény világnak
Szüksége van: s híresem teneked:
Hogy amaz érzést s te a nemulolásnak
Jelét kinyerve, nyertétek!

BENEDEK ALADÁR.

Egy csúf asszony.

— Erodeti elbeszélés. —

Irsai Palinál nem volt köztünk sajtásosabb fín. Gondolkozására nézve oly ideális, mint egy tizenhat éves leány; egyébként pedig praktikus és gyakorlati fiatal ember, ki igen jól föl tudta fogni az élet mindennapi oldalait, s fáradt, küzdött. Mindennap kiszabott ideje volt, hogy menyit dolgozik, s ebbe az időbe bele volt számítva a kávéházi mulatozás, a hosszas vacsorálás ideje is, mert kiszámította, hogy annyi idő alatt is sokat lehet végezni.

Mindez nem akadályozta őt abban, hogy női ismerősei közt egész délutánokat eltöltőn, vagy hogy azok nagykendőjét és napernyőjét ne cipelje egész napon át a budai hegyek közt. Minden föllényi kiadásáról rendszer rovatot vezetett, de ez ismét nem akadályozta, hogy olykor hatalmas virágbokrétaikat ne vásároljon. Ezek »egyéb apróságok« rovata alatt jutottak a zárszámadásba.

Senki sem tudott nagyobb keserűséggel beszélni a nék könnyelműségéről, mint ő, és senki sem volt, ki jobban ne hódolt volna nekik. Egyszer három-négy hölgy is tetszett neki. Azt azonban előre kinyilatkoztatta, hogy csak vagyonos leányt fog nőül venni. Hanem a vagyonos leányokat is engedte, hogy szépen férjhez menjenek. Csapán én magam kilenc oly esetre emlékezem, hol Pali barátunk szíve mélyen volt érdekelve, s midőn ideálja férjhez ment, oly jókedvűn táncolt a lakodalmán, mintha csak nővére menyegzőjét tartották volna.

Napról-napra többet dolgozott és többet udvarolt, úgy hogy végre egészen kiszakadt körünk-ből. Hozzá még ügyvédi irodát is nyitott, s akkor plane eskis meghatározott órában beszélhettünk vele néhány pereig. Így lassankint egészen elszakadtunk s csak olykor találkozottunk az utcán. Mindig sürgető dolga volt, de néhány pereig szívesen beszélgetett; aztán rohant, sietett.

Egyszer úgy magunk közt azt mondja valaki, hogy Irsai Pali megházasodott, s rögtön utána tette: »Láttam a feleségét. Jaj be esunya sze-

gény!« Kicsi-e vagy nagy, szőke-e vagy barna? Helyesmikét kérdeztünk, hanem a hírhező minderre csak annyit válaszolt: »Nem tudok én egyebet, csak hogy esunya.« Tanakodtunk, hogy kit vehetett nőül, de bizony nem tudtuk. Lassankint tudtunk meg annyit, hogy valami pörös dologban leutazott a Dunamellékre, s egyszer csak feleséggel tért vissza. Szentül hittük, hogy gazdag leányra tett szert.

A vacsorák mellett egyik is, másik is mondta, hogy már ő is látta Irsai Pali feleségét. Bizony legalább is nem szép az.

Volt köztünk egy fiatal ügyvéd, kinek összeköttetései voltak Palival, s különben is igen jószívű leány, gyakran meglátogatta, sőt ott is ebédelt nála. Ettől hallottuk, hogy nincs annak az asszonynak semmije sem. De hát akkor ugyan hogy botlott bele, hisz kaphatott volna százat is, a ki szebb, azaz hogy szép.

Láttuk aztán a fiatal párt itt is, ott is, s néztük részvéttel a mi Pali barátunkat. Nem szívesen találkoztunk vele, ha feleségüstül jött; gyorsítottuk lépteinket, mintha nagyon sietős dolgunk volna, s egy rövid köszöntéssel elsubantunk. Ugyan ki vágnék megismerkedni egy csúf asszonynyal?

Kis fekete teremtés volt és loncsos. Elég izmos, de formátlan. Kezeiről, lábairól jobb nem is szólani. Úgy lopva sokszor néztük a színházban látcsővel, de nem lehetett rajta fölfedezni egyetlen szép vonást sem.

De hát ugyan hogy tudta feleségül venni?

Végre találkozott Palival egymagában az utcán. Jókédvű volt, s egy csomagot vitt valamelyik boltból. Megkérdezte: hogy vagyunk, sorba tudakolta az ismerősöket. Mi bizony nem kérdeztünk semmit a feleségéről, mert bizonyára kellemtelen lehet rá nézve. Ő sem szolt semmit. Valószínűleg tudta, hogy képeket vagyunk megütni, vajjon szép-e egy nő, vagy sem. A lehető közönyös dolgokról beszéltünk, míg végre jött egy palotai paraszlasszony, s midőn azt meglátta, így szolt: »Ni, milyen szép almát árul: veszek tőle és haza viszem.« Aztán telerakta almával minden székét, és vitte haza.

Természetes, hogy köztünk sokszor fölmerült a kérdés, vajjon szereti-e Pali a feleségét? De erre nem tudott senki felelni. Olyan kérdésnek tetszett ez, melyet lehetetlen megfejteni. Amnyi bizonyos, hogy Palit alig lehetett egyedül látni, s ha valahová ment, vele volt felesége is, az a rút, kicsiny, izmos asszony, semmit mondó szemével, hűs orrával, nagy orrlukaival és vékony szájszéleivel.

A mi jószívű barátunk egész önmegtadással járt Paliékhoz, s ott ebédelt minden második vasárnap. Mi részvéttel viseltettünk iránta s bámultuk az áldozatot, mit a barátságunk hoz. Ő mondta, hogy egyszer Pali emlegetett minket, még pedig azért, hogy nem látogattuk meg soha, pedig igen jó gazdasszony ám a felesége, és maga főz. Jószívű barátunk is dicsért mindent, mi az asztalra került.

Vagy két év előtt, Sylvester előtti napon nagy meglepetés ért bennünket. Pali barátunk meghívott másnapra vacsorára. A meglepetés nem tartozott a kellemesek közé, de a meghívást elfogadtuk mindannyian felebaráti szeretetből. Sokkal nagyobb részvétellel viseltettünk Pali sorsa iránt, hogysen gyöngédtelenséget követhettünk volna el. Körülbelül világos volt előttünk, hogy egy jó estét akar tölteni, s ránk szorult. Legyen tehát kedve szerint.

Mehettünk volna bizony mi kellemesebb helyre is, de fölládoztunk egy estét.

A kütözött órában megjelentünk Pali szállásán, mely összesen három kisebb szobából állt. Bemutattott a feleségének mint régi jóbarátait, s azzal az asszony eltávozott a konyhába. Mi pedig beszélgettünk mindenről, kivéve a házasságot.

A menyecske akkor jött be, mikor készen volt

a vacsora; leült férje mellé s hallgatta, mit beszélünk. Csak olykor szólt közbe, csupán azért, hogy ne hallgasson mindig. Ha valami zörej volt a konyhában, kiugrott azonnal, s néhány pillanat múlva ismét visszatért. Azt rögtön észrevettük, hogy közönséges modoru nő, minden kedvesség nélkül, s nem volt közöttünk egy is, ki el ne gondolta volna magában: »Ugyan hogy tudta feleségül venni Pali?« Hanem a mi Pali barátunk távolról sem nyújtott semmi fölvilágosítást.

No, tehát vacsoráltunk. A menyecske elfoglalta az asztalnál a főhelyet, kímerte a levest mindenki tányérjára, keresztet vetett, jó étvágyat kívánt, s mi hozzáláttunk mindannak fogyasztásához, mit élénk tettek.

— Nincs oly hétel, melyben így lehetne enni! — jegyzé meg felebaráti ércényekben oly gazdag barátunk minden tál étel után, s valódi önfeláldozással buzgólkodott, hogy a társalgás fonala meg ne szakadjon. Ő már ismerős volt a háznál.

Pali barátunk anekdotákat mondott, s mi nevetünk, a menyecske pedig mosolygott. Különben alig hallottunk tőle husz szót. Nagy isten, mily közönséges nő! Ugyan mi tetszhetett meg rajta Palinak?

Vacsora után kezdtünk kártyázni dióra, mialatt Pali barátunk felesége a theárról gondoskodott. Legalább is egy óráig beszélünk arról, hogy a theának mi a főkelléke, s mindannyian kinyilatkoztatunk, hogy az előttünk párolgó eszébe minden, itt föl sorolt főkelléket egyesít magában. A menyecske mosolygott.

— Valahányszor meglátogatják önk férjemet, mindig szolgálok ily jó theával.

— Így, úgy, csak látogassatok meg minél gyakrabban! — szolt a házigazda is.

— Oh! bizonyosan el fogunk jönni gyakran! — szolt Karesi (a minden áldozatra kész barát), és ernyedetlen buzgalommal szüresülte a theát. — Nem a theáért, nagysád, nem ... biz isten, nem. Ily szíves házi kör ... ily kitünő háziasszony ... aztán a Pali anekdotái.

— Meghiszem azt! — kiáltott Pali, s új anekdotához, meg új eszééhez kezdett. — Még egy kis rhumot, kiesikém!

Kiesikém, ... Ez megütötte mindnyájunk fület. Úgy tetszett, hogy a menyecske elpirult. Kiesikém!

Unatkozunk, s lopva néztük az órát. Hanem Sylvester estéjén nem illik éjjel előtt eltávozni. Ez az éjjel pedig olyan lassan közeledett. A diók peregetek, s mi kétségbeesetten szivaroztunk és theáztunk.

De valahára eljött az éjjel is. Az óra elütötte a tízenkettőt, s ekkor a menyecske apró emléktárgyakat osztott ki közöttünk. Nekem egy könyvbe való szalagból készült jelző jutott. Sokáig ott hanyódtam ez később a fiókomban. Most pedig... No most eltettem oda, hol kedves emlékeimet tartom.

Karesi egy himzett fogpiszkálót kapott, s kezét eséskolt érte. Valódi brutálitás volt tőle a lámpához közel oly magasra fölemelni akkora és olyan violaszínű kezét. Sokszor is megkérdeztük tőle: »Hogy esett a kézesök?« Semmi sem jellemezhető jobban Karesi jószívűségét és áldozatkészségét, mint ez a kézesök.

Pali is kapott valamit, a mi jól be volt esomagolva. Mi bizony soha sem tudtuk meg, mi volt benne. Tán egy hálósipka, nyakkendő vagy más ilyesmi. Csak hogy a mint kibontotta, olyan örömet mutatott, mintha valami rég ohajtott kincs birtokába jutott volna.

— Kedves, édes angyalom! — kiáltott és öszszé-visszacsókolta a feleségét, a ki elpirult.

Angyalom... Hymennek bizony semmiféle kópiró nem festette még az angyalokat.

Végre távozhattunk a rit asszony köréből. Megköszöntünk szépen mindent, kívántunk boldog újévet s megígértük, hogy gyakran teszünk tiszteletünket, s aztán távoztunk.

Az utéan elmondott egymásnak vagy százdiksor: »Bizony csúf asszony, és nem is kedves. De hát miért vette el Pali?« Aztán megkérdeztük Karesitől: »Hogy esett a kézesök?« »Ugyan hagyjatok békét! Szegény teremtés!... Miért ne tettem volna.«

Dacára ünnepléses ígéreteinknek, mi bizony nem mentünk el látogatóba. Én a további vizitációtól úgy szabadultam meg, hogy egyszer az utéan látva Palit nevével, hirtelen egy mellékutcaiba kerültem, szállásukra mentem, s otthagytam látogató-jegyemet.

A farsangon egyetlenegy bálbán láttuk Pali feleségét. Nagyon föltűnt, hogy nem szép. Futottunk, bujtunk előre, nehogy táncolni kelljen vele. Hanem az a jámbor Karesi táncolt vele.

Egyik hét a másik után mult, s egyszer Karesi jelenti, hogy Palinak családja van, s egy kis fia született.

Ez azonban természetesebb volt, mint nősiülés, és nem sokat törődünk vele. Mindössze gratuláltunk neki, a mint össztalálkoztunk vele az utéan.

Megint mult az idő. Pali csupán egykori ismerős volt már, kit nagy ritkán, véletlenül láttunk, s csakis Karesi útján tudtuk, hogy esőndesen folynak dolgai, mert Karesi ügyvédi összeköttetései állandón megmaradtak Palival.

— Pali beteg! — mondja Karesi egyszer. Mi részvétellel hallottuk s készültünk meglátogatni, de két nap múlva meghalt. Mindnyáján sajnáltuk, s fájdalommal álltuk körül koporsóját.

Egyszerű temetés volt, egy külvárosi ház udvarából. Szegény barátunk sokat küzdött az élettel, és nem juthatott oda, hol a vagyonosság kezdődik.

Özvegye keservesen sírt. A temetésrendezőkön kívül más gyászos ruhája nem is volt ott. Palinak nem voltak már szülői, s úgy látszik, feleségének sem. Az özvegy mellett egy dajka ott tartotta a pólyás kis fiút, a ki aludt esőndesen, míg az ének föl nem riasztotta. Akkor sírni kezdett ő is.

Karesi barátunk volt szíves a melyen süjtött özvegyhez vigasztaló szavakat intézni. A szegény teremtés csak fuldokolt, s egyre nyomkodta szelbelijét szájához. Aztán mikor a gyermek is sírt, felé nézett kivörösödött szemével, s leírhatlan búbanattal zokogta: »Ne sírj, ne sírj!« Ilyenkor még jobban elfogta a fuldoklás, s Karesinak karjainál fogva is tartania kellett, hogy össze ne omoljék.

A jelenet kínos hatású volt mindnyájunkra. Egy régi barátunk halva feküdt, s egy szegény nő kétségbeesett fájdalomnak is tanúi voltunk. Mi föl bírtuk fogni e nő fájdalmát, hisz elhunyt férje derek, jó ember volt, s ő nagyon boldog lehetett vele.

A mint fölemelték a koporsót, hogy kivigyék, az özvegy egy szivmetsző kiáltással összecmolt, mire a gyermek ijedten kezdett sírni. Karesi még idejekorán fölfogta a nőt, s gyámolította. Csaknem ölben vitte a kocsiba. Künn a temetőben a mint meglátta a sírt, elvesztette eszméletét, s úgy vitték haza ajútan.

E szomorú esemény fájdalmas hatásai néhány nap múlva enyhülni kezdtek. A régi barát át volt adva a sírnak és az emlékezőseknek, özvegyét pedig különben is alig ismertük. Ő nem igen jutott eszünkre.

A temetés után vagy két hó múlva a városligetben láttuk Karesit az özvegygyel, ki gyászruhájában sem volt szebb, mint azelőtt, csupán arca volt halovány és sovány. Persze, hogy a legközelebbi alkalommal megkérdeztük Karesit:

— Csak nem udvarolsz az érdekes özvegynek?

— Ne tréfáljatok szegény asszonnyal! — szolt kedvetlenül. — Nincs annak senkje kis gyermekén kívül, s mivel még férje idejéből vannak nálam némely dolgok, olykor meg kell látogatnom.

— Szegény lélek, szomorú lehet. Még fiatal, s körülbelül sokáig fog özvegyi léte alatt maradni. De hát ugyan még mindig nem tudni, hogyan lett Pali felesége?

— Semmi rendkívüliség sincs benne. Boldogult barátunk valami örökösödési ügyben járt náluk. A leány egészen árva. Én bizony nem tudom, ki volt apja vagy anyja, de azt Pali sem tudta. Egy jólelkű, vagyonos öreg asszony nevelte, s mielőtt gondoskodhatott volna fölére, hirtelen meghalt. E halálözálással összeköttetésben utazott oda Pali. Az örökösök a közeli rokonok voltak, s nem gondoltak az árvával. Ez ott sírt, elhagyottan, senkitől sem méltatva részvevő figyelemre. Palinak megtetszett... azaz megszánta és nőül vette.

— Mily jószívűség!

Ennyit tehát megtudtunk, s igazolva láttuk ama véleményünket elhunyt barátunk felől, hogy mindig a pillanat és helyzet benyomásainak rabja volt. Egyébiránt most már meghalt... isten nyugtassa! Özvegyével is minék törődjünk?

Karesi igen komoly fiú volt, hanem darab idő óta még inkább az lett. Kevesebbet járt társaságunkba, s általában mennél ritkábban jelent meg azokon a helyeken, hol eddig rendszeren ott volt. Folytonosan nagy elfoglaltságával mentegette magát.

Soha sem fogom elfelejteni azt a jelenetet, midőn egy esikorgó téli délután találkoztam vele. Egy játékkereskedő-boltból futott ki, annyira megterhelve mindenféle csomagokkal, mint egy hordár. Téli kabátjának nagy zsebei is csak úgy duzzadtak, mint valami vásárról jövő tarisznyája.

— Mik ezek, mire valók és kinek?

Arca ugyan piros volt a hidegtől, de most egyszerre oly vörös lett, mint a paprika.

— A Pali kis fiának. Holnap újraszendő napja lesz. Tudod, még ma egy éve... Szegény Pali! Aztán az a szegény asszony, s az a kis árva. Bizony jól fog esni nekik, ha valaki megemlékezik róluk. Azóban sietek. Boldog új évet!

Elsietett s egy másik játékkereskedésben tűnt el.

Meghatott a Karesi gyöngédsége.

Jött a tél vidám része, a farsang, a bálók, a hangversenyek. Karesit nem láttuk sehhol.

Egy tavaszi reggelen egy levelet kaptam, melyen rögtön fölismertem a Karesi irását. Legalább három hónapja volt már ekkor, hogy nem beszéltem vele, s kíváncsian nyitottam föl a levelet. Egy negyed rébe hajtott velin lap tűnt elé, melynek szelét fekete keret övezte. E néhány sor volt rá nyomtatva.

»Néhai Irsai Pál barátai az egy éves Irsai Vilmos nevében mely megilletődéssel jelentik özv. Irsai Palmé asszony halálát, ki élete huszonketedik évében, özvegyeége hatodik hónapjában elhunyt.«

Azután következett a dátum, a halottas-ház száma és végül Karesi által oda jegyezve e szavak: »Jertek el holnap a temetésre, hogy legyen egy kis népszerűség a koporsó körül.«

Valami sajátságos fájdalmas érzés fogott el. Keveset törődtem teljes életében a boldogulttal, de a halál kisebb-nagyobb mértékben érdekessé tesz mindenkit. Irsai Pali özvegye a legérdekesb halottnak tűnt föl, s egyszerre sokat foglalkoztatótt. Végtelen részvétellel gondoltam a fiatal nőre, ki nem volt megáldva a természettől ama düsszel, melyet mindenki keres, s mely úgyszólván a nő egész életének föfeltétele. Attól függ még a tisztelet és boldogság is. Talált egy becsületet szívet, mely meghódolt előtte s boldoggá tette. Azután elvesztette: a szívet és boldogságot. Valószínűleg keservesen érezhette a veszteséget és kételkedhetett, hogy valaha kárpótolva lesz az életben. Hisz még oly fiatal volt, mikor a szív nem tud lemondani az élet örömeiről, szerelemről és gyönyörökről. Bizonyosan e reménytelenség törte meg, az a reménytelenség, melyet a vesztés fájdalma támasztott.

A legnagyobb részvétellel beszéltem el az ismerősöknek egykori barátunk özvegyének halálát, s mindnyáján elmentünk temetésére. A házbelielk s mi képeztük a résztvevő közönséget.

Karcsi lázas kézsorítással köszönte meg, hogy eljöttünk. Ez a jószívű fiatal ember itt egészen a temetésrendező szerepét vitte. Különben is az egész temetésről ő gondoskodott, mert — mint a házbellek beszélgették — az ellúnytnak nem volt semmije s éjjel-nappal dolgozott, hogy magát és gyermekét föntarthassa. Illő tehát, hogy azt is megemlítsük, mikép a temetés díszes egyházi szertartással történt meg.

A koporsó mellett közvetlenül egy dajka állott, a kis árvával karjában, ki csak nézegetett mindenfelé, s a papok cifra ruhái által igen meghatottnak látszott. Más nem volt senki közvetlen a koporsónál.

Karcsi a folyosó oszlopához támaszkodva, a szomszédház tűzfalát nézte meredt szemekkel. Kissé halvány volt, s bármint igyekezett erőt venni magán, látszott meghatottsága és megindultsága. Mikor a koporsót végre fölemelték s keservesen kezdtek énekelni, arcán két nagy könny gördült végig. Gyorsan letörülte, aztán figyelmeztette a dajkát, hogy jól vigyázzon a kiesíre.

Ezzel megindultunk a temető felé.

s így maradtunk néhány percig szótlánul. Végre megszólalt, tompa, szomorú hangon:

— Senki sem ismerte őt, csak én. Valami láthatlan varázs volt körülötte, mely bájossá és széppé tette. A ki rá figyelt, észrevehette, hogy az egész asszony egy angyali jószív, s akkor oly kedvesnek tűnt föl aarc. Van nálam egy arcképe, melyet sokat nézegettem; de hiába néztem, soha sem volt szép. Eppen az hiányzik róla, a mi oly szeretetreméltóvá tette. Mennyit szenvedett! Nagyon szerette férjét, s a bűbánát ölte meg. Én már régen láttam, hogy hervad, s azon az úton van, mely a halálhoz visz. Hiába vigasztaltam, nem tudott megvigasztalódni soha. Pedig nem lett volna elhagyatva; tudhatta volna jól, hogy nem, és tudta is, mert mikor haldoklott, rám nézett és kis fiára, s megszorította kezemet. Azután eltűnt arcáról a fájdalom, s úgy tetszett, mintha látta valakit, a ki örömet okoz neki, s a ki felé úgy vágyik lelke.

Megszorítottam kezét.

— Légy nyugodt!

Elrejtette arcát és sirt.

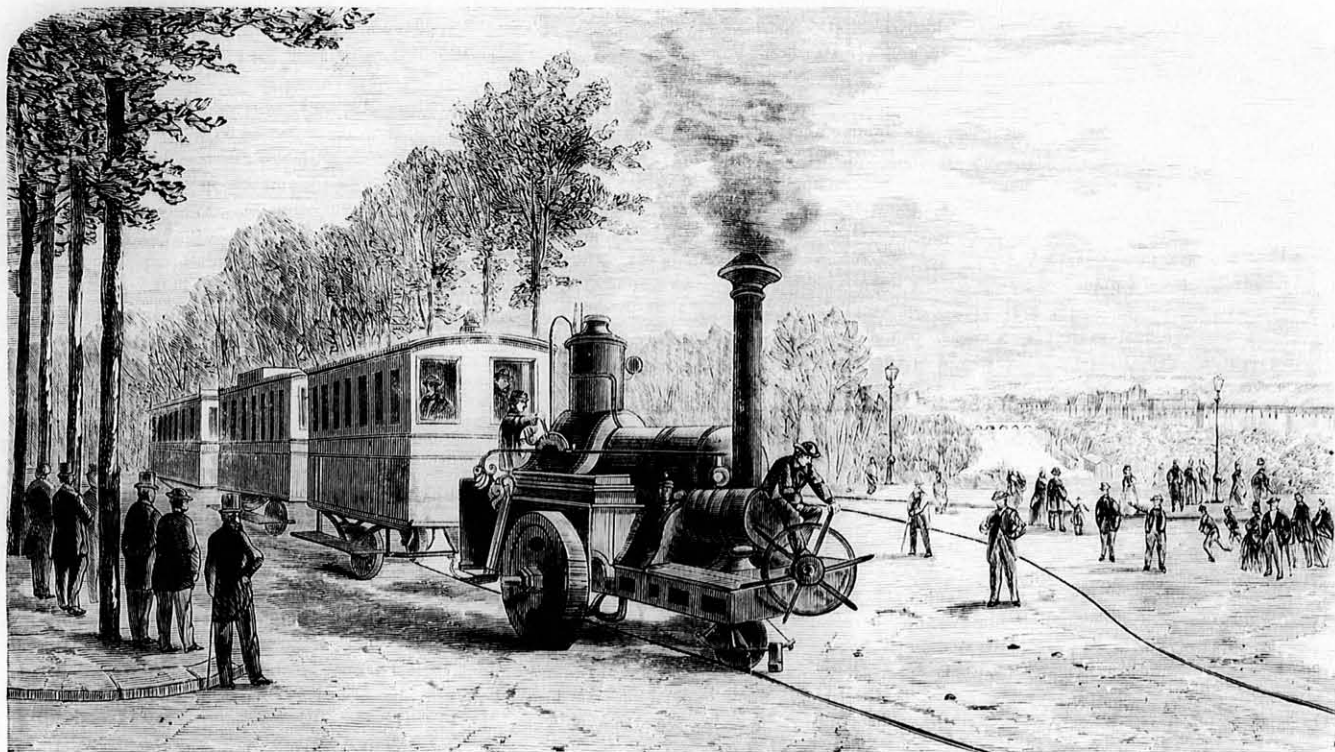
... Ha valami szomorú alkalom a temetőbe

kerék külőjéhez erősítették oly módon, hogy a gép csak az indító többszöri körforgatása után mozdítható ki állásából. A mozgó kerek tetszés szerinti súlyal nehezedhetnek a talajra, a szállítandó teher minősége szerint. Ez egy csavar segélyével eszközölhető, melylyel a gép többé-kevésbé félrehajlítható s így lehetővé teszi, hogy a gép súlya a talajra, vagy ha akarjuk, a sírre nehezedjék.

A vagonok szintén négykerekűek s a kerekök közül kettő a vagon két végére van helyezve, egy hossz tengelyhez erősítve, a más kettő pedig keresztben a vagon közepe alatt áll. Az előbbi két kerék átfurt agyú, tengelyen forog s arra szolgál, hogy a vaggont a sinen irányítsa; a két oldal kerék ellenben a szokott mód szerint készült, céljuk az egyensúly föntartása, a midőn a fősúlyt a központi sírre viszik vissza. E sin a földszíntre van lerakva keresztben fekvő nagy ászokokra. A mozdony elé helyezett kavicskotróhoz egy kis sodronyseprűt is csatolnak, mely a sín vágányát tisztítja.

II. Rákóczi Ferenc szülőháza.

Zemplénmegyében, nem messze Sátoralja-Ujhelytől, fekszik Borsi nevű helység. Ódon temploma, mely a falu közepén áll, érdemes a megtekintésre. Sám és régi falmaradványok is elárulják, hogy Borsi a régibb községek közül való.

Új rendszerű gőzmozdony.

A halottat férje mellé temették, s a koporsóra dübörögve hullt a göröngy.

Karcsi ott állt a sír szájánál s nézte, mint telik meg a tátongy üreg. A többiek már eltávoztak. Én kissé hátravonultam, s elhatároztam, hogy bevárom Karcsit, kinek fájdalma az utolsó pillanatokban nagyon föltűnt.

A sírt már egészen behantolták, s Karcsi még akkor is ott állt, göröcsösen összefogva két kezét. — Menjünk! — szólt hozzám, megérintve vállát.

Ebben a pillanatban rám borult és zokogni kezdett, oly hevesen, mint egy gyermek.

Megértettem mindent, de nem jutott eszembe azt kérdezni: miért szerette azt az asszonyt, ki nem volt szép.

Karon fogtam s csöndesen vezetni kezdtem e szomorú helyről. Csaknem öntudatlanul követett. Egyszer azonban még megállt, visszatekintett és kezével búcsút intett.

— Isten veled szegény, kisznevedett teremtés!

Béültünk a kocsiha s én nem mertem vigasztalni egyetlen szóval sem. Ő hátradült mereven,

visz, soha sem mulasztom el, hogy föl ne keressék egy sírt, melyet mindig virágok borítanak.

Új rendszerű vasút.

A közlekedés könnyítése és gyorsítása állandó ohajt képez, s az eddigi nagy eredmények körül is mindig történik újítás vagy egyszerűsítés.

Jelenleg Larmanjat úr egyvágányú vasúti rendszere gerjeszt általános figyelmet, mely tetemes elősőbbnek mutatkozik a gépezet és kocsik könnyedsége folytán s azon körülménynél is, hogy nem két, hanem csak egy sín szükségével alapföltételül. E rendszer kevésbé jövedelmező vonalakon és utcákon való közúti közlekedésre mutatkozik alkalmasnak. Párisban két hét előtt a Troenderon tettek vele próbát, s az mindenkit kielégített.

Ez új mozdonyrendszer ismertetésül a következőket említjük meg.

A mozdony négykerekű s a kerekök közül egy elől és egy hátul alkalmazva, a sinen nyugszik és irányításra szolgál, míg a más kettő mozdító kerek, s a földön nyugszik. E két utóbbi szelét kaucsukból készült vastag foglalat teszi puhává s a kerék eszakaalakú rugókkal van ellátva, melyeknek egyik vége a tengelyhez, a másik pedig a

A falun kívül fekszik az a nagy, zord várkastély, melynek falai közt II. Rákóczi Ferenc pillantotta meg a napvilágot, s melyet most gróf Almásy gazdatisztjei laknak.

Komor épület ez, és emeletes. A kapun még most is láthatók a fölönő híd képesainak nyomai. Ezen át belépve, az épület jobb szárnyába kell mennünk, s ott találjuk a nagy tágas termet, melyet Rákóczi születéshelyeként mutogatnak. A terem föltűnőségét egy óriás kandalló képezi.

A várkastély tömör, izmos falakból épült s lövészekkel, sőt a nyílzásra alkalmas szűkebb nyílásokkal is el van látva.

Hajdan egész fejedelmi udvar volt itt, díszes, nagy épületekkel, melyekben elevenég és zaj uralkodott. Az idő és viharok ez épületek nagy részét is lerombolták. Egy nagybőrszerű egyháznak ma már csak romjait látjuk; az északnyugoti és déli részén pedig földalatti boltozatok és folyosók omladozott falai hirdetik, hogy itt már sok elpusztult.

A kastély udvarával összekapcsolt nagy kertben ismét újabb romokat találunk, jelöl, hogy a borsi kastély szép napjaitól már hosszú és romboló idők választanak el.

A Bruckenthal-féle muzeum Szebenben.

Nálunk Magyarországon föltűnő jelenség, hogy minden nagyobb köztintzet a nemzeti lelkesedés eredménye, s fejedelmek, hercegek stb. emlékéért intézetünk egyetlenegy sines, éppen megfordítva, mint Bécsben, hol minden uralkodók és hercegek által létesült közrészvét nélkül. Még Eszterházy herceg képtárát is, melyet Pestre hozott le, utólag meg kellett vásárolni az országgyűlésnek, ha itt akartuk tartani.

Erdélynek van azonban egy köztintzete, mely főúri emlék. Ez a szebeni muzeum, mely a főúri áll, s melyet b. Bruckenthal Sámuel ajándékozott a szászoknak. Bruckenthal 1777—87-ben Erdély kormányzója volt, s halála után (1803.) nagy kincseket érő magángyűjteményeit házával együtt oly föltét alatt hagyta a nyilvánosságnak, hogy ha családja örökösei kihalnak, az egész gyűjtemény az ottani gymnasium tulajdona lesz. Tett még 36,000 frtnyi alapítványt is, hogy ennek kamataiból a gyűjtemény fölügyelői díjaztassanak s újabb műtárgyak vásároltassanak. E nemes végrendeletet 14 évig tartó pár követte, míg végre a muzeum csakugyan átadatott a nyilvánosságnak 1817. február 25-kén.

Az intézetnek van jelenleg mintegy 21,000 kötetből álló könyvtára, olvasó terme; nevezetesen képtára másoló teremmel. A gyűjteményt fölvásat szaporítják, s nagy befolyással van az a Királyföld művelődésére, a tudományra és képzőművészetre oly dús forrást szolgáltatván.

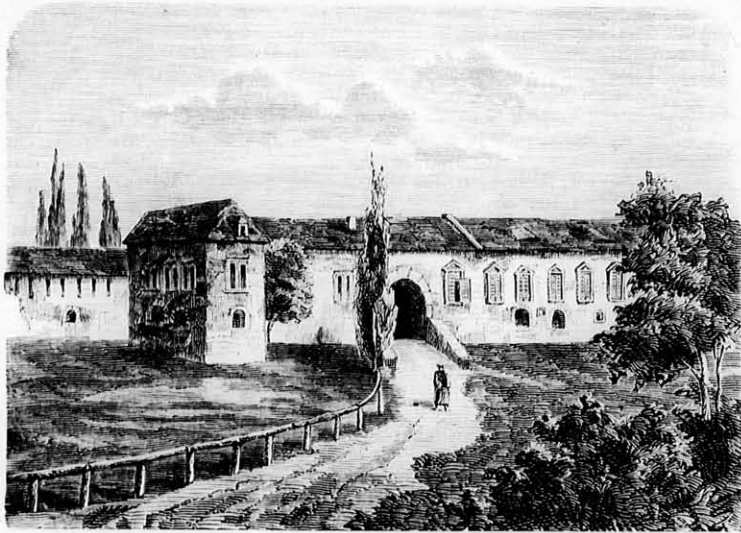
Fájdalommal kell megjegyeznünk, hogy e muzeumról kimerítő ismertetés és bírálat nem jelent meg, úgy hogy bármely külföldi intézet műveit fölül sokkal jobban vagyunk tájékozva, mint a szebeni fölül. Van ugyan egy magyarzó és jegyzetekkel, rövid észrevételekkel ellátott lajstrom, mely a festményeket igyekszik ismertetni, de e fözetből hiányzik a megbízható szakértelem, s a képtárban levő mesterek műveit fölül alig találunk többet rendez inventariumnál. Sok kitűnő névre akadunk, de nincsen bebizonyítva, hogy valóban e művészek eredeti művei állnak-e ott a szemlélő előtt.

Művészeink megtehetnék a fáradságot, hogy a megkönyebbít közlekedést felhasználva, szemlélő vendégek a sokat emlegett, de valójában nem ismert képtár, s megállapítanák annak helyét a magángyűjtemények sorában. A közoktatási miniszter is tehetne valamit e tekintetben. A képtár három iskola szerint van fölosztva s tizenöt teremben elhelyezve. Az olasz iskolát 19., a németalföldit 429, a német pedig 470 festmény képviseli; összesen tehát 1098 darab. Van ezeken kívül egy kép a spanyol Murillótól, néhány francia, svéd és a magyar Kupetzkytől is.

Ha nem is mind arany, mit az említett lajstrom fönyesnek mutat be, valószínű, hogy a sok kitűnő

mű közt van elég becses művészeti termék is. Találkozunk minden iskolában a legfényesebb nevekkel.

Igy az olasz iskolában ott van Correggio, Tizian, Verones, Tintoretto, Leonardo da Vinci, a két Caracci, Michel Angelo (valószínűleg Caravaggio, kinek keresztnevét sokszor összetévesztik a nagy művészszel, ki nem festett vászonra), Reni Guido, Cignani, Salvator Rosa, Tivoli, Albano, Dominichino, Bronzino, Beretini, stb. Az olaszok közt

II. Rákóczy Ferenc születési háza Borsibán.

van a spanyol Murillo és Spagnoletto is. A németalföldiek közt: Rembrandt, Van Dyck, Rubens, a két Tenier, Van Ostade, Breughel János, Vouvermann, Brouwer, Fyt, Jordaens, Van der Velde, Dow, s Meystertől több eredeti kép és Rembrandtmásolat, stb. Itt találjuk a francia eszakiépítő Bourignonnt szintén. A németek közül: Dürer, Kranach, Holbein, a müncheni Rottenhammer, Rugendas, Sandrar, Schinngel, a pfalzi Roos, Querfurt, stb.

Egy magyar mágánzó festésze is képviselve

szász föld sok templomába festett sikerült oltráképet. Végül megemlítjük a muzeum ásvány-gyűjteményét is, mely szintén jelentékeny.

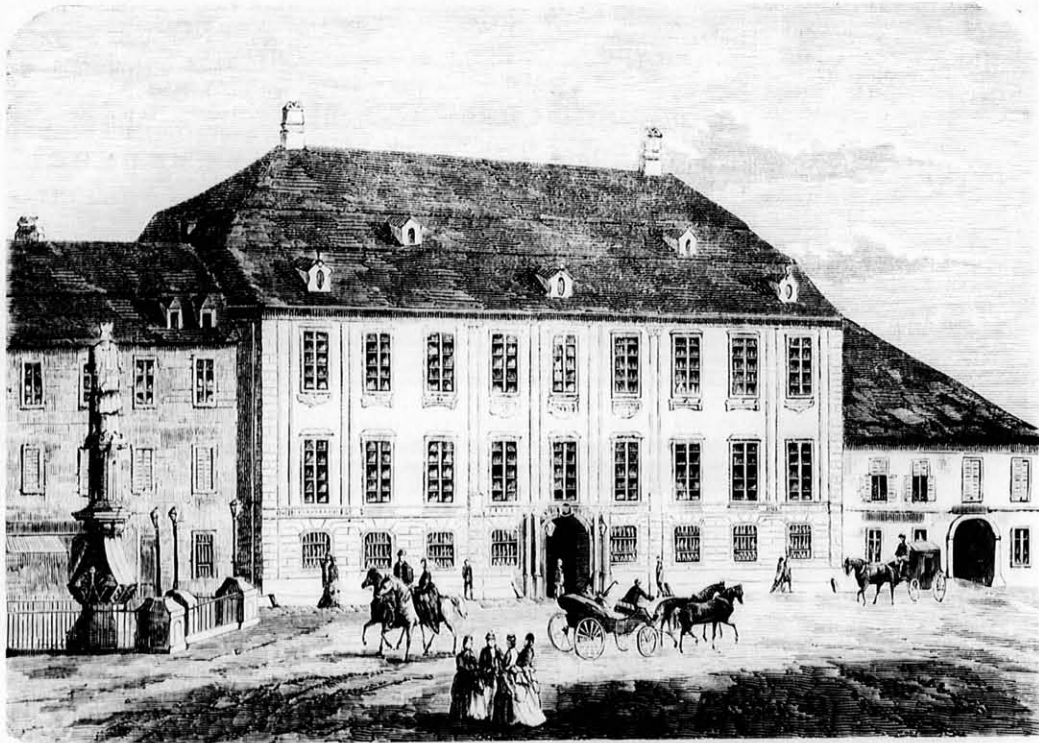
Az orvosok és természetvizsgálók nagygyűlése Mehádián.

A XIII-dik nagygyűlés mult el, mióta e vándorgyűlések meghonosultak nálunk is, s vidékről vidékre helybe viszik a természettudományok kovászát, hogy azzal éleszszenek. Van is jó hatása tagadhatlanul, hanem az is bizonyos, hogy szükséges volna e vándorgyűlések tagsági qualificatióját úgy állapítani meg, hogy a természettudományok örve alatt minél kevesebb kújutató vihessen családját olesó vasúton, s legyen több komoly és tudományos színezte a gyűlékezetenek, melyet egy-egy vidék mindig a tudományok nevében idvözöl. A ki fözeti a tagsági díjat, lehet hajdu is, de mégis joga van a harangöntéshez szólani. A laikus dönt szakbeli dolgok fölött. Igazi tudós vagy műkedvelő közt nincs különbség. Ma már a szakképzettség sokkal inkább kivívta jogát, hogysem az ily egy kalap alatt minden föltűnő ne volna.

Mehádia, a katonai határvidék e kies vidéke s a pompás Herkules-fürdő igen esábitó hatású volt. Arra a határ felé mi magyarok nem sokat járunk, s a Cserna-völgyet csak természeti pompájának híre után ismerjük. Most a legkönnyebb alkalom volt meglátogatni, mint természetvizsgálónak. Ehhez járult, hogy a gyűlés iránti kedvezményből Konstantinápolyig fele áron lehet utazni. Beíratta magát 912 tag, s megjelent 650. A konstantinápolyi utat még a gyűlés előtt sokan igénybe vették, s a Herkulesfürdő nagy gyógyesarnokában a fölölvasásokat sokkal kevesebben hallgatták, mint előbbi években, s a tudomány élesztőjéből sokkal kevesebben vettek magukhoz.

Egyébiránt a nagygyűlést is másképen kell rendezni, s dr. Szabó József azon indítványa, hogy csak fölölvasásokat tüzzenek ki programjába, nagyon kívánatos, mert siváradminisztratívális ügyek tárgyalását hallgatni vagy másfél óráig, kifárasztja a türelmet, s a hallgatóság épp akkor távozik, mikor a fölölvasásokra kerül a sor.

Egyébiránt a mehádi gyűlés, tekintve a külsőségeket, igen sikerült. A híres gyógyforrások körül aligha volt még annyi magyar ember, mint ezúttal. A fogadtatást előző-

A Bruckenthal-féle muzeum Szebenben.

van. Ez Koppné, szül. Nemes Zsuzsánna grófnő, kitől két mellkép látható. Egyik az 1835-ben elhunyt I. Ferenc király, másik Karolina Augusta császárné arcképe.

Magyar történeti arckép nincs több, mint Stoek Mártonnak Kupetzky után festett II. Rákóczy Ferenc arcképe.

Stoek erdélyi szász volt, s a mult század végén mint festész és rizmetsző jó hírbén állt. Az erdélyi

keny szívesség jellemzi, s a fürdőparancsnok: Rottár Márk alezredes csaknem a tenyrén hordozta mindenkit, kivált a gyűlés elnökét, Kubinyi Agoston urat.

E hó 14-kén és 15-kén érkeztek a vendégek, köztük elég számos hölgy, kiknek elszállásolásáról jól volt gondoskodva. Megérkezett Bunkó zenekara is Pestről.

Nagyon kíváncsian várta mindenki a román

népünnepet, melyet az itteni festői viselet bemutatására akartak rendezni, hanem ez nem történt meg. Rottár alezredes, mint a fürdő igazgatója, megiette az intézkedéseket, de a népet rozszakaratu ámitók azzal idegenítették el, hogy a magyar vendégek adót akarnak vetni a népre, s minél szebb ruhákat fognak látni, annál nagyobb lesz az adó. Ez úgy hatott, hogy vasárnap délután a Herkules-kútnál csak egy orsovai esinos leány jelent meg, fehér szoknyában, körül bő, hosszú rajtokkal, tarka himes övvel, ezüstös fekete bárszony derékkal, fekete virágos fehér ingujjban s arany pénzékből álló nyakláncal. Valóban festői jelenség volt, s megérdemlé a magyar ezüst pénzláncot, melyet Kubinyi Agoston elnök ajándékából átnyújtottak neki: azonnal föl is kötötte. Több jutalmat nem volt kinézni adni, mert csak bámuló nép jelent meg a falukról. Ezek közt is volt azonban sok festői viseletű nő. A legényeknek szánt ajándékok közül a szépívű fokost Xántusnak adta át az elnök, a néprajzi kiállításba. A népiünnep meghívásúsa magának az alezredesnek okozott legnagyobb kelvvelenséget. Mindenesetre bizonyítja, hogy a tiszték közt van elég, kikben nagyobb a magyarok elleni antipathia, mint az alezredes iránti tisztelet.

A nagygyűlés e hó 16-kán nyílt meg, aztán a szakosztályok kezdtek működni. Ezek ülésai felől most nyoma hiányában nem lehetett »Napi Közönyt« kiadni.

A megnyitó gyűlés a díszes gyógyszerárkokban folyt le, hol üléseztek, éltek és táncoltak. Az emelvény, hol máskor a zenekar játszott, most igen tarka képet nyújtott, látható lévén nemcsak dísz magyar ruha, és panyókás mente, hanem katonai egyenruha is, miután e hely a katonai határőrvédélkehez tartozott. Így dr. Munk Mór fűrődorvos ezredorvosi egyenruhában jelent meg, s dr. Hamary Dániel is, mint honvédorvos katonai ruhát viselt. A karzatokon sok hölgy jelent meg.

Kubinyi Agoston (tarka rendjelkekkel mellén) mint elnök üdvözölte az egygyűlést, s fejtegette a természettudományok fontosságát. Majd Rottár Márk alezredes és fűrődorvosnak, mint házigazda üdvözölte a gyűlést, s elvette a házat, királyt és tudományt.

Következett a tükörök jelentése, az üdvözölő sürgönyök fölolvasása, kívül pedig a hegyeken tarackok durrogtak. Dr. Munk fölvásta a közös hadügyminiszterium meghívóját a természettudományokhoz, s a gyűlés elhatározta, hogy a miniszterium áldozatkészségeért jegyzőkönyvileg fejezi ki köszönetét.

A pályázatok kevés eredményt tüntettek föl, s itt is üdvös volna reformokat léptetni életbe. A jelentéseket dr. Hamary tükör terjesztte elő. Három pályázat volt, s ezek közül Majer István 100 frtos pályadíjat adták ki Viola Kálmánnak (Esztergomból), ki a haszonhajtó kereskedelmi növényekről írt értekezést. A Szurmák-féle 200 frtos jutalom (a sápkórról) most már másodszor is bennmaradt további intézkedésekre. Halász Géza államorvosi nagydíjat nyomatásban megjelent könyvnek kellett volna kiadni, de ilyet nem mutatnak be. Török János pályázott egy kéziratral, melyet azonban előbb ki kell nyomatni.

Ezek folytán Vadnai Károly azt indítványozta, hogy a pályadíjakat összesítsék s egyszer egykoron másik kérdésre tűzzék ki. Szabó József pedig a mellett emelt szót, hogy megbízás útján kell műveket írni. A határozat az lett, hogy a kihirdetett pályázatok továbbra is megmaradnak, a jövőbeli módosításokra pedig a központi választmány adjon be javaslatot. Szabó Józsefnek is volt a közgyűlések programjára indítványa, t. i. az, hogy csak fölolvasásokból álljon. Ezt előbb a szakosztályok tárgyalták.

A pénztárnoki jelentést Sztupa György terjesztte elő. A tavalyi aradi nagygyűlés bevétele 3414 frt, kiadása 1254 frt 73 kr. Előző adva a régebbi pénztári maradványt, tesz az összes vagyon 5383 frt 95 kr. A mehádiai gyűlés bizonyára szintén jelentékenyen szaporítja ez összeget.

Sztupa újlag pénztárnokká választatván, Kubinyi elnök bejelenté, hogy a jövő nagygyűlésre régebbi meghívók vannak Győrből, M.-Szigetről és Szatmárról. E fölött azonban a zárúléson történt határozat.

Most következtek a fölolvasások. Dr. Rózsay a természettudományi ágak mai fejlettségéről szólt, kellő figyelemben részesítve a hazai tudósokat is. Ormos Zsigmond temesi főispán pedig a Herkules-fűrődőrt tartott érdekes fölolvasást, történelmi és régészeti szempontból. Ez értekezések az előkönyvben fognak megjelenni.

Ezzel véget ért a megnyitó gyűlés, s következett a lakoma, mely élénk társalgás, zene és pohár-

köszöntések közt folyt. Valaki a karzatról is mondott egy köszöntőt, kívánva, hogy Mehádaiat minél több magyar ember látogassa. Dr. Popovics, mehádai orvos pedig román nyelven köszönté föl a magyar tudományosság embereit. Szavait Xántus tolmácsolta magyarul, s igen viharos éljenést költöttek a testvéries érzület nyilatkozatai, melyek a magyar zászlót mint a szabadság jelvényét tüntették föl, mely alatt békén egyesülnek a különböző nemzetiségek.

Lakoma alatt Vadnai indítványára gyűjtéseket rendeztek a mehádiai szegények javára, s néhány perc alatt 500 frt gyűlt össze. Ez összeg kamataiból a szegények fűrődjegyeket fognak kapni.

Napközben nemcsak az egyes osztályok működtek szorgalmasan, hanem esténként népszerű fölolvasások is voltak. Így e hó 17-kén Munk fűrődorvos tartott előadást az ottani gógyforrásokról, Boleszy orsvai lelkész pedig a török szokásokról: Munk úr 18-kán a fürdő összes helyiségeit és forrásait is megmutogatta. Dr. Szabó is tartott földtani előadást a mehádiai fűrődőről. Nagy Soma állami mérnök a Vaskapuról, annak eddigi szabályzási munkáiról s a jövőbeli tervekről, térképen is mutogatva azt, a mi történt és történni fog. Rózsnyay Mátvás gyógyszerész a »babonáról« értekezett, főleg pedig a péntekhez és 13-as számhoz kötött ballittról. Az utósóelőtti estén Arányi Lajos Salamon templomáról, s Kubinyi Agoston a »tisztaságról.«

Az osztályok a fürdő termibein üléseztek, s következőleg alakultak meg:

Orvosi osztályban volt bejegyzett tag: 117. Elnök: dr. Halász Géza. Jegyzők: dr. Otróban Nándor, dr. Györky Lajos. Vegy- és ásványtani osztály: 74 tag. Elnökök: Hantken Miksa, Rózsnyay Mátvás. Jegyzők: dr. Bernáth József, Ribáry István. Természettani osztály a régészettől: 85 tag. Természettani alosztály, elnök Montedegói Albert. Jegyzők: Sivampel József, Volly István. Régészeti alosztály. Elnökök: Ormos Zsigmond, Arányi Lajos. Jegyzők: Lehóczy, Szentkláray Jenő. Társadalmi osztály: 68 tag. Elnök: Kubinyi Agoston. Jegyzők: Toldy István és Dux Adolf. Gazdászati és állatorvosi osztály: 105 tag. Elnök: dr. Szabó Alajos. Jegyzők: Viola Kálmán (pályadíjat nyert). Allat-növénytani osztály: 30 taggal. Elnök: Frivaldszky János. Jegyzők: dr. Horváth Géza.

Ez osztályok működéséről bajos értesítést közölünk, miután a »Napló« nem jelent meg, s a jelenlévők nem lehettek ott egyszerre valamennyi szakosztályban.

E hó 17-kén délben közülés volt, melyen Batizfaly jelentette, hogy a babona kiűrtását tárgyzó pályaműre eddig 350 frt gyűlt össze, s fölhívja a tagokat a további adakozásra.

Majd Kátay Gábor olvasta föl az egyes szakosztályok által kiküldött bizottságok jelentését Szabó indítványa fölött, melyhez dr. Poór Imre a szakfőrfiak qualificatiójára nézve meg a következő módosítást adta: szakemberekké tekintendők az orvos-természettudományi szakmák tanárai, a magyar tud. akadémia tagjai, a tudorok, írők, gyógyszerészek, sebészesterek, mérnökök, gazdák, állatorvosok s mindazok, kik nyilvános értekezés, tudomány anyaggyűjtés és közhasznú szolgálataik által kitüntették magukat. A bizottságok elfogadták e javaslatokat.

A bizottságok megállapodását a közgyűlés is elfogadta. Hanem előbb Nagy István nagy-váradíj ref. lelkész még az előbbi szabályzatok megtartása mellett emelt szót, aztán az alapsabályokra hivatkozva, tükör zavazást sürgetett. Ez meg is történt, s 63 a bizottságnak megállapodása, 12 pedig a régi rendszer mellett szavazott. Mint a szavazók számából látható, már 19-kén nagyon megfogott a részvevők érdeklődése.

A zárúgyűlés e hó 20-kán volt, melyen a jövő évi vándorgyűlés helyét *Győr* választott. E zárúléson dr. Rózsay 200 frtnyi pályadíjat tűzött ki a vérből való elválasztásokat elemező munkára: dr. Munk fűrődorvos e pályadíjhoz még 50 frttal járult. A gyűlés ezután köszönetet szavazott a hadügyminiszteriumnak mint a fürdő tulajdonosának, s Rottár alezredesnek, dr. Munknak és Tatarczy urnak, a fűrőd bérlőjének.

A jövő évi gyűlés elnökeinek megválasztatták: Viczay győri főispán és Krusz Krizosztom pannonhalmi főpát; alelnöknek Xántus János és Kátay Gábor; tüköröknek Buzinkay Gyula, Fehér Ipoly és Siklós Gyula, levéltárnoknak pedig dr. Rózsay.

Az idén elmaradt napi közönyt helyett minden tag az évkönyv első ívét kapja meg mielőbb.

A fogakról.

Mellözve a fognak az emésztéshez való szükségét, csak azt jegyzem meg, hogy mind a férfiaknál, de különösen a szépenemlé, nem igen van ajánlóbb valami, mint a tiszta, könnyű lehelet s a piros nyek közt fekvő, fehéren esillogó fogak, ezek a valódi gyöngyörök.

A szépen jól tudja ezt, s nem is mulaszt el egy alkalmat sem, melytől reményli szépsége ezen kellékeknek emelését.

A szándék tehát jó, de az útát rendszeren nem tudják megválasztani, mert a nagyobb rész el hagyja magát vakítani a cifra színű s még cifrább szagú, s a legbiztosabbnak ajánlott fogpaszták által, nem gondolván meg, hogy ezeknek nagy része (tisztelet a kivételeknek) lúganyos tartalmu, a fogat megítáztatja ugyan, de gyöngíti az nynt, az izlést pedig megtompítja.

Mások ismét a dolog velejébe akarván látni, azt mondják, csak a mechanikai tisztítás ártalmatlan; de ezeknek is csak részben van igazuk, mert az a baj, hogy gyakran a por, mi e céla használnak, kelletlenül élesbbed levén, oly bajt okoz, minek gyökeres gyógyszerre, magyarulán szölvá, csak a hideg van lehot.

Ezek után pedig áttérek értekezletem tulajdonképeni tárgyára, a fogak szerkezeté s fejlődésének életünára. Mert tudom azt, miszerint mindazok, kik a fogak viszonyaival s természetével megismerkednek, megtanulnak gondolkodni e téren s megmenekülnek azon kellemetlen helyzettől, mit helyes gondolkodás nélküli kapkodásnak kell neveznem.

A fogak kemény, hosszas képződések, melyek alsó részükkel az állkapocs fogmedri részébe erős esonthátya által erősítve. Felüött egyénél harmineket fog van, 16 lém, s ugyanannyi fönn oldal-arányosan osztva.

A foga három részt különböztetünk meg, u. m.: először a gyökeret, mi egy-, két-, néha három-égu, másodsor a nyakat, mely a fogmedret elhagyva, az nyttól övezetetik: harmadsor a fogkoronát, mi egész szabadon nyulik elő, födve a kemény zománctól.

A fog három szilárd részből áll. Ezek elseje a fogállomány, mi legjobban el van terjedve és ép fognál egészen födött a gyökérrésztől föl a nyakig. A második szilárd rész a esontállomány által födettik. A hol ez utóbbi megszakad, befődő szerepét a harmadik rész, a zománc veszi át, befutva az egész koronát a nyaktól.

A fog gyökerét vizsgálva, alsó részén kis nyílást látunk. Ez a fogesatornában, melyen a megfelelő idegeknek kívül kis ütérök és veszerek ágaznak el, folytatódik, s a fogkorona részében kiöblösödve, képezi a fogbarlangot. Mind az előbbi, mind az utóbbi a fogesira tölti be, mely vörhenyes, lágy, ideg- s edénydús állomány. Ennek szerepe a fog táplálása.

Különöské tünhetik föl sokak előtt, hogy ha a fog ily tápláló készülettel bír, mikép van mégis a kopásnak kitéve, s így az egyszer elkopott rész miért nem képződik újból, mint például a bőrnél? Erre röviden azt felelem: a fogak táplálkozása csak föntartó, és nem pótló.

A fogkorona részét a zománc födi, és pedig a legvastagabb rétegben a rágó föületen, míg a nyakon, a esontállomány kezdetén, vélgép megszakad. Ennek anyaga kékes, tükör-keményége pedig nagyobb, mint a fog bármely más anyagáé. Keményége oly nagy, hogy — Nasmith kísérlete után — acéllal tüzet ad. E zománc erős hátya által födettik, mely anyagához oly erősen tapad, miszerint ettől csak kőhalványosav által választható el.

Mig a zománc az erőszakos hatásoknak áll ellent, addig az említett hátya védi őt a savak behatásától.

A fogesira véredényeiből átszivárgott folyadék a fogállomány esatornába halad, melyek egy része lefelé a esontállományba jut, más része fölfelá zománcba hatol, végzendő táplálási szerepét.

Mivel a zománchátya magát a zománcot, ez pedig a fogat védi, fötökevényünk e két rész ép-égen hátyára irányuljon, mert ha a zománchátya megreped, úgy a leggyöngöbbsavak is, melyeket elkerülnünk az étkezés mellett alig lehet, ronsolódag támadják meg a zománcot, mi ha chromlott s légenytartalmú anyagot enged a fogállományhoz jutni, akkor ez utóbbi a rothasztó behatás következtében üszögöt kap, s e ronsolás minél előbbre haladt, annál inkább ki van téve a fogesir nemcsak az üszög hatásá, de maga a levegő befolyása miatt is a gyuladásnak, s hogy ez mennyire kínos állapot, azt hiszem, igen sokan tudják.

E baj kiküzdése végett legjobban az előleges

vigyázat és a tisztaság. A száját nemcsak este és reggel, de ebéd után is tanácsos langyos vízzel kiöblögetve kellőg kitisztítani. A reggeli tisztításnál minden langyos szert, így a szivarhamut is kerülni kell, mert az ínyt megrontják, piros színtől ólomzürkésé moleszkosítván. Sokan a megpörkölt kenyérről is használnák, mit ajánlok is, de csak akkor, ha nincs túlpörkölt, azaz ha szabadhamut nem tartalmaz. Minden, mi elegendő arra, hogy a zománchrtya folytonosságát megszakítsa, mint fogpor nem használtassék. Legegyszerűbb s legártatlanabb fogporul ajánlhatom az *ossa sepiac* porát, mit a gyógyszerárban bárki szerezhet; ha pedig valaki nem tudja megbarátkozni azzal, hogy fogpora szag- és szép piros szín nélküli, akkor egy pár csepp szagos olajat adasson hozzá s dörzsöltesse szét egy pár gran cochenille porral. E téren a fogkefének szintén nem kis szerep jutott, mert jól lehet ez a zománchrtyának keménységé miatt közvetlenül bajt nem okozhat, de annál inkább okozhat közvetve, midőn az ínyt mintegy ledörzsölve, az ellenállásra képtelen esontállományok savakkal érintkezését megengedi. E miatt a fogkefe inkább lágy, mint kemény legyen, s a gyakran minden esekélyesére vérző nyeknél csak a leglágyabbak használtassanak.

Veszedelemes a fogak közé szorult ércmaradékok elhárítására kést, tűt vagy bármely más érc-eszközt használni. Veszélyes még a meleg és hideg hirtelen változtatása, mert a zománchrtyát ez is megrepesztheti; mely esetben a cukor is (hullott ez máskor csak a fognak mechanikai dörzsölése által üríthet) szintén kártékony, mert a fogak közé szorulva, vegytani behatás után szőlőleukorrá változik, míg légenyartalmu erjedő anyagok által előbb tej-, majd vajsavvá bomlik, a zománche romlását siettetve.

Ha azonban az íszög már megvona, az esetben hagyjunk föl minden kísérletet szilbasztó szerrel, mert ez ugyan a fájdalom rövid időre megszűnteti, de nem akadályozza meg az íszög terjedését, minek nagyfokú terjedtsége elzárja a lehetőségét a módtól, melylyel a fogat még esztendőig is fájdalom nélkül bírhatjuk, t. i. a hozzáértő fogorvossal való beöntéstől.

Most még egy pár szót a fogak fejlődéséről.

Az élet hatodik hetében az alsó és felső állésonton barázda képződik, melyekben a tizedik hét végén húsz szemölcs jön létre, ugyanannyi tejfog számára. Később a szemölcsök közül a takhártya mintegy megduzzad és fölemelkedik. A takhártya később tömlővé eszködik, melyben a tejfogak közvetkezőleg törnek át; a születés utáni hat vagy nyolcadik hóban az alsó belső, pár héttel később a felső belső metsző fogak; a hét vagy kilencedik hóban a külső metsző fogak, a tizenkettedik-tizenegyedik hóban a felső arefogak, a tizenhat-huszedik hóban az ebfogak, és a húsz-harmincadik hóban a hátsó arefogak.

Midőn a takhártya a fogszemölcs körül fölemelkedik, redőt képez, mely az összecukodás után kis mellék-tömlővé záródik, mi az anyattömlőtől teljesen elválik. Az elvált tömlőben az élet ötödik havában szintén szemölcs képződik, mely a het-tizedik évben a tejfogak helyébe lépő húsz állandó fognak lesz képző anyaga.

A három zápfog elsőjének esirja az élet tizenhat-tizenhetedik hetében jön létre, s midőn föltötte a takhártya összecukodik, húszházas tartalék-tömlő marad hátra, mely később egy nagyobb s egy kisebb tömlővé oszolva, a második és harmadik zápfog szemölcsének lesz bősége.

Az állandó fogak a takhártyán következőleg törnek át; a hetedik évben az első zápfogak, a nyolcadik évben a belső metsző fogak, a kilencedik évben az oldalsó metsző fogak, a tizedik évben az alsó arefogak, a tizenegyedik évben a második arefogak, a tizenkettedik évben az ebfogak, a tizenharmadik évben a második zápfogak, a tizenhét-tizenkilencedik évben a harmadik zápfogak.

Dr. RÓTH FERENC.

Vegyes közlemények.

(*Báthory Erzsébet életleírásának eredeti okirata*) a lelezi levéltárban olvasható. Magyar nyelven van fogalmazva, az akkori diákos vegyüléssel. Sok egyéb okmány is van mellette, mely a esőjéi vérszopó életére iszonyú világot vet. Az 1610-ből való írás így hangzik: »Mivelhogy Báthory Erzsébet asszonyunk, az mi tekintetének és nagyságos gróf urunk Nádasy Ferencnek ő kegyelmének a felesége, és az modernus időbeli lenyél király ő felségének Franciscusnak, geminus édes testvére, a ki Erdélyországban született és harminchét annusokat egészen betöltött légyen, asszonyi nemű személy, annak nélküle, hogy arra csak valamilyen perszonalitást volna, mi előttünk ő seipese, önkény meg-

vallotta; hogy a mióta Franciscus Nádasy gróf urunk ő kegyelmének a feleségül lett és vele együtt Cs. jte vári palotában lakott legyen, attól az időtől fogva ad nem etiam, a eszejéi palotájának egy sötét pincéjében, annak nélküle, hogy férfi urának az nagyságos gróf Nádasy Ferenc urunk ő kegyelmének is híre, tudta volt volna felőle, senkitől nem persvadeálva, sem komittálva nem volt, hanem ő seipese kényekedve akaratjából, és szántszándékosan apródonkint egy-egy legszebb ifjú leányokat, kiknek numerusa modern tempore már háromszázban van, ő mindezeket azon palotának sötét pincéjében szolgálvaival megkapatta, megüllette és megvil-koltatta, esupán csak azon inanis epifiditásnak kedvéből, hogy az ők szűz vérekben megmosdják és ennek általa oreája szép ifjú simájú legyenek. Mi subscriptorok, a kiket (II.) Mátyás királyunk és kegyelme fejedelemi urunk ő felesége ezen iszonytató furtíve gyilkossági faktumoknak dolgában inquisitorokká és plenipontialis itélő bírókká is kirendelni méltóztatott, Istenünk és jó indulatu conscientiákra megvalljuk, hogy amár nagy szomorúságunkra ütött ki a dolog, de mi esupán csak az Isteat és a haza törvényeit teneünk ante velos és ezen sententiát hoztuk Báthory Erzsébet gróf asszonyunkra; hogy kegyelme király urunknak misericordi-ásságából, élete meghagyassék, de ő maga uspte még csak érne, mind örökké-örökké a Hódosi vártömlőben, örökké sötét helyre vinnélvélva és clausula tartassék és vigyáztassék. — Datum Waagh-Ujhelyi die 9. M. Februarii Anno Domini 1610. — Georgius Thurzó de Bethlenfalva gr. m. p. (p. h.) iudex Reg. — Joannes Anzylus m. p. (p. h.) iudex etc.

(*Az ausztráliai színház debütál*) érdekes képet rajzol le egy angol utazó: »A melbournei színház függönyét fölhúzták s egy csinos, de nem valami szép francia tünösödő jelent meg a közönség előtt, taps és a zenekar harcias trombitahangjai által fogadtatva. A másik oldalról szintén e pillanatban egy szép és fiatal kreol nő lépett be rózsás arccal s kifejezőteljes, nagy szemekkel. Meghajta magát az előtte addig ismeretlen közönség előtt, s a nézők viharos tapsban adták jelt elagadtatásuknak. A két nő veselkedve kiűzték az est babékoszoróját; a francia elegáns mozdulatait kacér pillantásokkal kísérte, de sehogyan sem boldogult, míg a fiatal kreol-nőt minden megjelensége után koszorúkkal és virágcsokrokkal halmozták el. A francia nő annyira kimerült a nagy buzgólkodásban, hogy végre eszméletlenül rogyott össze a színpadon. A kreol-nő szánakozva közelébe lépett, hogy fölemelje, de a francia hirtelen fölugrott s vetélytársnőjét a közönség szene láttára areul ütötte. A nézők fitymelték, kiabáltak, s a francia tünösödő kijelentette, hogy vetélytársnője ütötte őt le lábáról. A kreol-nő tiltakozott a ráfogás ellen, de miután a francia nő kiméltelen bántalmazásokhoz folyamodott, ő benne is fölébredt a bosszú érzete. Egymásra rohantak s oly durkakodás fejlődött ki közöttük, hogy a kreol-nőt véresen kellett elszállítani a színpadról. És a nézők legnagyobb része gyönyörködve szemlélte a nem mindennapi küzdelmet. A rendőrség csak pár perc múlva lépett közbe s el akarta fogatni a dühös francia tünösödőt, de a közönség pártját fogta, sokan a színpadra ugráltak s valóságos küzdelem fejlődött ki a közönség és rendőrök között, míg végre ez utóbbiaknak sikerült eljárnai hivatalos kötelességükben.

(*Ujmann fölfedezett néptörzs.*) Egy német világutazó, a ki Közép-Afrikát illetőleg sok ismeretekkel gazdagította a földrajzot, a Nilus-folyam felső vidékein egy törpe embercsoporthat fedezett föl, melyet a Niam-Niam-ök Tieknek neveznek, ők magukat pedig Aekának nevezik. Schweinfurt urnak a fölfedezőnek, ezen Aekaneuból van egy középterműtű inasa. Az emberek egy meter s 50 centiméternyi magasságúak, de van elég, a ki nem éri el közülök ezt a magasságot. Nimesenek, nem voltak soha törpék vagy apró népek, a ki ekkélt volna a mythologia vagy költészet értelmében a valót. Azaz nem voltak olyan népszáladók, melyeknek kiesiny termétek lett volna az általában jelleg, olyan, mint minő egyes, mutatgatni való ember szokott lenni; de Közép-Afrikában vannak népfajok, melyek tetemesen kisebb termétek, mint mások, melyek körülöttük élnek. Ez alkalommal nem lesz érdektelen a különféle népfajok középzsámítás magassági táblázatát kimutatni: a patagonok 173—180 centimeter, a kallerek, polyneziának 179, a eszereknek 173, az angolok 169—171, az ausztráliának és németek 166—168, a négerok 165—168, az északi franciák 166, a bojorok 164, a délfranciák és kínaiak 163, az ausztráliának 162, az Anboine és Timor sziget lakói 159, a malakkai malájok 157, az Andman sziget lakói 156, az aekák 150, a laplandiak pedig 130—138 centimeter magasságúak. Emellegyva tehát kitűnik, hogy a legkisebb népfajok középzsámításával négy lábnyi magasságot, a legmagasabbak pedig öt lábnyit képviselnek.

(*Sirokai dalú részvénytársulat.*) Wallner Zsigmond vilásvideki utazói leírásában egy helyütt ezeket mondja: »Az arabs helygüne egy része Beni-Hasan előtt egy néz ki meszéről, mintha vakandok tartak volna föl minden részét. Közlelebről megzemlélve, sir-

bant tűnek szeméink elé. De mily nagy volt meglepetésünk, midőn e hantok közvetlen közelébe érve, azokból szájtásig alakú hatynkat láttunk kidobtatni. A sirok közelében egy óriási ástór volt föllállítva, s a tengeren egy hajó állt egész közel a parthoz. Lemásztunk a sziklékről majd életveszély közt, meg akarván győződni közelebről, mi az, mi a sirok körül sürgő-forgó emberek foglalkoztatá. Sajátásig dolognak voltak tanún, leérve a sirok közelében közelébe. A siroktól hatyba köve a múmia-lepeklet dobáltak ki, melyek megemléretével, a hajóra szállítottak. Egy angol részvénytársulat a kormánytól engedélyt kapott a sirokban található múmia-lepeklet papirkészítésre föllaszni. A múmiák esontjai külön gyűjtetnek egybe s enkorkeztésnél fognak föllaszni. Egy részvénytársulat, mely egyiptomi múmia-vászonmal spekulál, hogy abból papírt gyártson. Az üzlet valószínűleg nagyon jó hasznot fog hajtani, mert a múmiák száma végtelen s gyakran ölnyi magasságban föllahozva találhatunk. Midőn a krimi hadjáratban elesettek esontjait akari néhány angol üzleti elokra föllaszni, fözdult ellene az egész angol sajtó. És ma? Nem találunk benne semmi különösét.

(*Theázis Khinában.*) Khinában nem oly közönséges, mint általában hiszik, a theázis. A szegényebb osztály főleg az északi provinciákban használja fölyvészi cikk gyűjtését s miután csak hirtől ismerik azt s többnyire meleg vizet hőpölnék, melyet ép oly élvezettel költenek el, mint a vagyonosabbak a theaforizatot. A középosztály a theakészítésre némely honi nővérek leveleit használja, s csak a gazdagabb osztály iszsa a valódi theát. Még a theatermesztővidékeken sem általános a theázis. A thea ugyanis ezer lábnyi magasságú dombokon nő, s a völgy szegényebb lakói kénytelenek azt a veteményestől drága pénzre megvenni. A szegényebbek inkább élre rakják a pénzt s forró vizet isznak, vagy legfőlebb Artemisia és Ribes-forrázatot. E tényekkel szemben az ember könnyen jut azon hiedelemre, hogy a kínaiaknál a theázis csak azért lett szokássá, mert nem szeretnek hideg vizet inni, a mi ismét abban teli magyarázatát, hogy Khinában általában büzhödt és ros víz létezik.

Hirek.

Előfizetési fölhívás. Közlelvén az új évnegyed figyelmzetjük t. előfizetőinket megrendelésük melclőbb megújítására. »*Hazánk és a Külföld*« nyolcadik évfolyama telik le a közeledő évnegyeddel s ekkép nem szükséges bővebben szólni lapunkról, melyet ismer a nagy közönség és folytonosan a legkiválóbb irodalmi erők támogatnak.

Lapunk a tartalmasság, diszes kiállítás és olelőség egyformán ajánlják. Figyelmzetjük azonban az olvasót azon kedvezményre, melyet a »Hazánk s Külföld« nyújt egész éves előfizetőinek, kik az előfizetési ár mellett esupán 30 krnyi esomagolási díj beküldésért az utolsó évnegyedben mindig diszes jutalomképhez részesülnek. Az új előfizetők pedig a régibb, igen pompás színnyomatú jutalomképeket kaphatják meg 1 frtjával, és 30 krnyi esomagolási díjjal.

Az előfizetési föltételek: egész évre 6 frt, félve 3 frt, évnegyvre 1 frt 50 kr. Ez összeg az »*Athenaeum*« irodalmi részvénytársulat kiadó-hivatá-lába (Pest, barátok-tére 7. sz.) küldendő.

(*A történelmi társulatok.*) pesti tagjai felső-magyarországi kirándulásból visszérkeztek. A tagok buvárlatait dús siker kísérte és számos, eddig ismeretlen történelmi kincs jutott tudomásukra. Előleges értekezlettel Kassán a promontorok zárdájában tartották, hol a társulat jegyzője, Deák Farkas fölvásván a Thaly Kálmán által előre elkészített kirándulási tervezetet, a tagok bizottságokra osztottak. Folytonos buvárlkodás közben nyolc napot töltöttek a Szepességben, s a zárgyűlést Szepes-Váralján e hó 16-dikán tartották. A gyűlést Horváth Mihály püspök nyitotta meg, ki a szépsi káptalan és gr. Csákyk nemzeti levéltáráról tett jelentést. Ezután a bizottságok előlélt: Pesty Frigyes, Nagy Imre, Szabó Károly, Frankl stb. tartottak előadást a buvárlkodások eredményéről. Érdekes fölfedezések Zrínyi Miklósnak, Wesselényi Ferencnek, Forgách Simonnak, s az erdélyi fejedelem közel százra menő, közöngyekkel foglalkozó levelei; nemkülömben Szabó Károly magyar könyvtészi fölfedezései. Nagy Imre, Pesty és Pauler tanulmányai, Frankl Vilmos mint helyettes titkár jelentette, hogy Samassa József püspök, gróf Csáky Albin, Máriássy Tibore, Máriássy Ferenc, báró Palotich Kornél, dr. Fésis György stb. részint mint alapítók, részint mint évdíjasok a társulat tagjai közé léptek. Az ülésen részt vettek a helybeli főpapok, a vármegye nemessége (Salamon, Máriássy, Csáky, Jekeltalussy-esnládok), s a szomszéd városok képviselői. Gyűlés után a püspöki lakban 130 területű fényes ebéd volt. Ott voltak a főispánek, a társulat tagjai s a meghívott vendégek.

— (Az országgyűlés két házának tagjait) szombaton mutatták be az elnökök a királynak. Ugyanekkor délelőtt történt a képviselőházban a korona-r. választása, vagyis inkább az országgyűlés szünetelése alatt megtörtént kinevezés utólagos tudomásul vétele. Ez alkalomra a főrendiház tagjai is a képviselőházba mentek, s az emelvény két elnökét Majláth György és Bittó István foglalták el s a jegyzői székeket is vegyesen telepedtek le a főrendi és alsóház jegyzőit, míg a tereben a fakó népképviselők közt diszruhás mágánások s lilaszín taláros püspökök és érsekek foglaltak helyet. Erre a főrendi jegyző fölvásta a királyi leiratot, melyben ő felsége a koronaéri méltóságra gróf Festetics Györgyöt, b. Jósika Lajost, b. Sina Simont és Radvánszky főispánját kändidálja; miután a gyűlés majdnem egyhangulag Festetics nevét hangoztatta, Bittó István öt megválasztott koronőrnek jelentette ki. Hísz perenyi szünetidő után a megérkezett királyi megerősítést olvasatott föl, mire Festetics György gróf — ki időközben megjelent — néhány meleg szóval köszönetet mondott megválasztásáért.

— (A jogászygyűlés) vasárnap nyílt meg ismerkedési estélyvel; hétfőn pedig a közgyűlés folyt le az akadémia palotájának tereben, hol elnökök Szabó Miklóst, alelnököknek pedig Nagy Józsefet választották. Az érdeklődést a tagok száma nem valami országosnak tünteti föl.

— (A M.-Vásárhely II. kivégzettek szobrára) eddig 1445 frt 49 kr. gyűlt össze. Az illető bizottság most adakozásra szólítja föl a közönséget, miután az év végeig annyira akarja rendezni az ügyet, hogy Halász László pesti szobrászt megbízassa. Mint tudva van, M.-Vásárhelyt, a postarénét Törököt, Gáltyt és Horváthot végezték ki.

— (A svéd-norvég király meghalt.) mint egy távirat jelenti, e hó 18-kán este malmoői nyaralójában. XV. Károly Lajos Jenő népe által szeretett uralkodó volt és szigorú alkotmányossággal kormányzott. Született 1826. május 3-kán, s trónra lépett 1859. június 8-kán. Neje Lajza orániai hercegnő, kit 1850. június 19-kén vezetett oltárhoz, tavaly hunyt el. Egyetlen leánya maradt, ki a dán trónörökös neje. XV. Károly szenvedélyes barátja volt a költészetnek, s több kötet költemény jelent meg tőle. Utódlja öccsége lett, II. Oszkár név alatt.

— (Honvédműház.) A soroksári úton levő honvédműházat megtekintette az országos központi honvédbizottmány főlegyei bizottsága, s köszöntő-levelet küldött Jánosnak, ki azt díszesen fölépítette. Az ünnepély átadás f. hó 29-kén lesz.

— (A Ludovica épületén.) melynek mint katonai akadémiának f. é. nov. 1-jén meg kell nyílnia, sok átalakítást tesznek; az épület külsőjét is tisztítják és díszítik. A munka — melynek vezetésével a kormány részéről Lánzbauer műépítész van megbízva — gyorsan halad s így remény van, hogy nov. 1-jére teljesen elkészül. — (Gyulai Pál »A régi udvarház« című szép beszélyét) angol fordításban kezdte meg a »The Cornhill Magazine« szeptemberi száma. Patterson fordította, ki már e beszélyt korábban a »Spectator«-ban ismerette. Hanem a mellette rajzban megjelent torzonborz alakok bátran elmaradtak volna.

— (A két házhoz) mely Budán a bombatér közelében a Dumában építették, a kedvező időjárás által kísért szorgalmas munka folytán gyorsan készül, mi annál örövendesebb, mert a tél már közel van, s akkor a övezek-tnek olyan erősenk kell lennie, hogy a netaláni jégzajlás a megkezdett munkát szét ne rombolhassa.

— (Mükedvelői előadás.) Brádról írják, hogy ott a csekélyszámu magyarság nagy erőt fejt ki a nagyszámu románuság hőzöpette nemzetisége fenntartására és művelésére. Tíz éve, mióta az ottlakó magyarok a ref. iskolában egy kis színházi termet rendeztek be; azóta sok mükedvelői és több vándorszínész lépett föl a szerény színpadon. Legújabbán is e hó 8-án több mükedvelői »Kuklind predikációi« és »Apró fölreértesek« című vigjitéket adta elő igen szép sikerrel. Az előadás jövedelme a Brádról létesítendő utcai világítás végett lámpák bevásárlására fog fordítatni.

— (Rövid hírek.) Deák Ferenc mellszobra, melyet ifj. Vay Miklós b. mintázott, márványban elkészült és a Deák-körben a miniszteri szobában van föllállítva. A szobor gondallal készült szép faragvány s mind a hasonlatra, mind a kivitelre nézve megfelel a műtényeknek. — A S. László-társulat az idei nagygyűlése október 10-kén d. e. tíz órakor lesz. — Feuerbach Lajost, Németország egyik legelső bölcsésziróját e hó 14-kén temették el Nürnbergben, az úgynevezett János-temetőben. — A »Gyors Posta« folyó hó végével beolvadt a »Magyar Újság«-ba. A két egyesült lapot Heckenast adja ki. — A király kihallgatáson fogadta Miklóssy szinagógátót, ki addig, míg az ideiglenes színház fölépül, a Püstr-féle színházban tart előadásokat. Ő felsége anyagi támoga-

tást ígért a fővárosi magyar színműgy terjedésének. — Livingstoneót, egy bombay-i távirat szerint levelek érkeztek f. évi júl. 2-áról Zanzibarba. A híres utazó ekkor még Unyanyembében volt, várva Stanley második küldeményét.

Uj könyvek. A Kisfaludy-Társaság kiadványai közt megjelent »Kisebb költemények.« írta Vajda János, ára 1 frt 50 kr. Ertekés könyv ez, mely egy sokáig mellőzött s csaknem elfeledt költőnek magvas és ízelletes költői terméket mutatja be az olvasónak. Vajha oly kedvező fogadtatásra találja, hogy költője ismét fölragadná kezébe a legett lauto. — A Kisfaludy-Társaság kiadványaiban megjelent még *Mollire* kisebb vigjátékából pedig a két következő darab jelent meg: »Bajazet.« fordítá Paulay Ede. »Phaedra.« fordítá Parkas Albert. Ára egy-egy kötetnek 80 kr. — Az »Athenaeum« kiadásából kaptunk meg Jókainak »Igazmondó«-ban nem rég megjelent szép beszélyét: »A véres kenyér« címűt, mely a francia-porosz háborúban játszók, s ára 60 kr.

Uj zeneművek. Az »Apollón« zeneműfolyóirat 18-dik száma a következő tartalommal jelent meg: Albumlevelek (IV. sz.) Kapi Gyulától, Alvajáról (potpourri) Petényi Oktávától. »Lassan sírok, mégis messze hallik.« csárdás Tisza Aladártól. »Orbán« (férfi-negyed). Bertha Sándortól. »Bordal« (négy férfibangra). Wuschling Konrádtól.

Szerkesztői üzenetek.

— A »Máros tündérek« című beszély nem áll oly színvonalon, hogy kiadható lenne. — *Debecca, H. K.* az ily sokszor emlegetett dolgotról nem szeretünk újabb ismétléseket adni. — *Zölyom-Hajnalra.* Az a baj, hogy alig vagyunk képesek elolvasni, kivált a szláv neveket. Van itt utól több költemény is, melyeket olvasatból részük után közölhetünk tartunk, de néha egész sorok olvashatók. — *Ersebetörvény.* Megkaptuk, és sietünk elv. — *Dana-Fölbárcsa, H. L.* A szerkesztő távolléte okozta, hogy eddig hallgatunk. A többiit magánlevélben, *Budára, P. S.* Használj dolgokkal bőven szolgál akár az »Ismeretek tára.« akár más *Conversations-Lexicon.* — *Böcsu.* Tehát: isten ünnel akármeddig. — *Szűcsi dal.* Épp oly értelem, mint most a szöveg. — Több kézíratra jövevény válaszolunk.

TARTALOM.

Cikkek: »Jánku Avram.« *Nemes Öböntől.* — Kijárnék olykor sírodoz. »*Benedek Aladártól.* — »Egy eszt aszszony.« (Eredeti beszéltés). — »Uj rendszeri vasut.« — »H. Rákóczi Ferenc szülőháza.« — »A Bruckenthal-féle múzeum Szebenben.« — »Az orvosok és természetvizsgálók nagygyűlése Mehadán.« — »A fogakról.« *Dr. Róth Ferentől.* — »Vegyes közlemények.« — »Hírek.« — **Képek:** Jánku Avram. — Uj rendszeri gémozmodony. — H. Rákóczi Ferenc születési háza Borsiban. — A Bruckenthal-féle múzeum Szebenben.

Előfizetési fölhívás

az országos iparos-szöveltség közlönyére. „Heti Posta“ október-decemberi folyamára.

Olvasónk ismerik azon kört, melynek közlönye a »Heti Posta« ismerik, hogy a politikai, társadalmi s művészeti mozgalmakon kívül mily mérvben képviseli a

magyar ipar és az iparos-egyletek érdekeit. Mint az országos iparos-szöveltség központi bizottságának közlönye, oly helyzetben van, hogy a legilletékesb helyről közölheti mindazon tudnivalókat, melyek a jelenlegi iparos-mozgalmakban, az új ipartörvény szerinti egyesületek szervezésében irányadóul és tájékoztól szolgálhatnak.

Ezenkívül mindent elkövetünk, hogy lapunk egyéb eseményeknek is hí tükre legyen, s olvasónkat röviden és világosan értesíthessük a hazai és külföldi fontosabb eseményekről is.

Most, midőn országiszerte az iparos-egyletek megalakulása van napirenden, bátrak vagyunk fölkérni olvasónkat, hogy ismeretessék meg lapunkat ismerőseik körében is.

A »Heti Posta« minden vasárnap egy nagy iven jelenik meg, változatos tartalommal, s az iparos-világot érdeklő közleményeken kívül is bő olvasmányt nyújt mindenkinek. Fölvhívjuk tehát azok figyelmét is, kik a költséges napilapokat nem hordathatják, de a hazai eseményeket mégis érdekelt-séggel kísérik.

Előfizetési föltételek:

egész évre 1 frt.
félre, október—március 2 frt.
önnegyedre, október—december 1 frt.

Ez összegek a »Heti Posta« kiadó-hivatalába: Post, barátok-tere 7. sz. küldendők, és pedig legcélszerűbb *postai utalvány* által küldeni, mely minden postahivatalnál kapható.

Kazár Emil. felelős szerkesztő. **Az »Athenaeum«** irótlalmi s kiadó részvénytársulat mint kiadó.

H i r d e t é s .

Cachemir-kendők.

Szép, jó és olcsó!

Legújabb női ruha-kelmék

nagy választékban,
bámulatos olcsó árért.

Teljes ruhához való legszebb kelmék
3, 4, 5, 6 frtért, ugyesintén a legfinomabb **fekete selyem-anyagok** kaphatók

HAMBURGER ADOLF
üzletében,
PEST, uri-utca 1-8 sz. Párisi ház.

Mintak küldetnek kívánatra mindenféle ingyen és bérmentve s megrendelések utánvétel mellett azonnal eszközöltetnek.

6-18

Asztal- és ággyterítők.

Kollarits József és fiai

legelső készféléhernemű gyári raktárában Pesten, váci-utca az »YPSILANTI«-hoz legnagyobb választékban legjutányosb áron kaphatók mindennemű férfi, női és gyermekféléherneműk.

Férfi ingek, rumbergi, hollandi vagy írlandi vászomból, darabja 2 frt 50, 3 frt, 3 frt 50, 4 frt, 4 frt 50, 5 frt, 5 frt 50, 6 frt, 6 frt 50, 7 frt, 8 frt, 10 frt, 12 frt.

Férfi hál ingek, 3 frt, 3 frt 50, 4 frt, 4 frt 50, 5 frt, himzettek, 6 frt, 7 frt, 8 frt, 10 frt, 12 frt, 14 egész 20 frt.

Férfi madapolan ingek, 1,50, 1,75, 2, 2,50, 3, 3,50, 4 frt.

Férfi színes ingek, 1 frt 50, 2 frt, 2 frt 50, 3 frt.

Férfi gatyák magyar, télmagyar vagy francia szabásra, félvászomból 1,50, 1,55 1,60, tiszta vászomból 1,75, 2, 2,50, 3, 3,50.

Férfi gallérok, kezeloek, nyakkötök, félharisnyák és mindennemű vászon s batizt zsebkendök.

Női ingek vászomból sima 2,25, 2,50, 3, 3,50, 4, 5 himzettek 3, 3,50, 4, 4,50, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 14 frt. francia mell-varrással 4, 4,50, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 frt.

Női háló-csorsettek 1,25, 2, 2,25, 2,50, 2,75, 3, 3,50, 4, 4,50 5, 6 egész 12 frt.

Női francia derek-fűzők 1,50, 2, 2,50, 3, 3,50, 4, 4,50.

Női harisnyák legjobb minőségben pamutból, kőtéje 4, 4,50, 5, 5,50, 6, 7, 8 egész 15 frt, érnából 11—24 frt.

Női alszoknyák s nadrágok perkálból, csikos s piqnet barchetből, éjjeli s pongyola fűzőtök, mindennemű vászon s batizt zsebkendök.

Fülingek vászomból, madapolanból s szinosek a legjutányosb áron, ugy szintén **fü-gatyák s félharisnyák.**

Leányingek minden formában, ugyszintén leány csorsettek s harisnyák.

A legnagyobb választékban férfi és női téli alszoknyák s nadrágok, ugyszint minden téli árak, legújabb flanel ingek s schawlok.

Továbbá ajánljuk nagy raktárunkat rumbergi, hollandi s írlandi vászunkban. Darabját 25, 27, 28, 30, 32, 35, 40, 50, 60 egész 120 frt.

Crens-vászon 12, 12,50, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20—25 frt.

Vászonzsebkendök, kötegeje 3, 3,50, 4, 5, 5,50, 6, 6,50, 7, 8, 9, 10—20 frt. batiztszsebkendök 4,50—30 frt.

Törillközők, kötegeje 5,80, 6,90, 7,50, 9,50, 10, 12 egész 20 frt.

Asztalkendök, kötegeje 5, 5,50, 6 egész 12 frt.

Abraszok és damaszt asztal-készletek 6, 8, 10, 12, 14 és 24 szemlelyre minden áron.

Színes ágyi kanna-vászon, vége 9, 10, 11, 12, 13—16 frt.

Függönyök a legnagyobb választékban, egy ablakra 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14 15 frt párja.

Asztal- és ággyterítők, kávés abroszok s esemezekendök.

Ményasszonyi készletek 200 frttól 2000 frtig kőse féléhernemű s vászonban a legszebb kiállításban szolgálhatunk. Nagy árjegyzékünket kívánságra bérmentesen beküldjük.

Levél általi megrendelések még az nap, melyen érkeznek, legjobb kiválasztásban eszközöltetnek. csa nagoládó díjt nem számítunk.